

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
"НІЖИНСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ"**

ПРОЕКТ

ПОРЯДОК
проведення практичної підготовки у навчально-науково-виробничому
підрозділі Відокремленого підрозділу Національного університету
біоресурсів і природокористування України
"Ніжинський агротехнічний інститут"

Ніжин – 2021

ВСТУП

Метою проведення практичної підготовки у навчальних, навчально-виробничих, навчально-наукових та навчально-науково-виробничих лабораторіях Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України "Ніжинський агротехнічний інститут" (далі – Інститут) є формування в студентів основ професійної майстерності визначеної професії або групи професій, закріплення навичок та професійних умінь самостійного виконання робіт, оволодіння сучасною технікою, механізмами, інструментами, технологією, опанування передовими формами організації праці, вдосконалення отриманих знань та практичних навичок, а також забезпечення адаптації у трудових колективах.

Основи професійної майстерності формуються поступово, але протягом усього періоду навчання. Це визначає необхідність розробки і вирішення взаємозалежної системи учбово-виробничих задач, визначеної педагогічної стратегії в підході до реалізації основної мети професійної підготовки студентів стосовно до різних періодів процесу практичного навчання. Основою проведення практичної підготовки у навчально-науково-виробничому підрозділі Інституту (далі – ННВП) є участь студентів у виробничих процесах. Це висуває особливі вимоги до підбору виробничих заходів, матеріально-технічного оснащення процесу навчання. Участь студентів у продуктивній праці, необхідність самостійного прийняття рішень у різноманітних виробничих ситуаціях об'єктивно визначають високий рівень пізнавальної і виробничої активності студентів. Усе це впливає на характер, методику й організацію процесу практичного навчання.

Основним змістом процесу практичної підготовки є формування в студентів умінь і навичок, характерних для професії. Провідним методом практичної підготовки є вправи, особливого значення набуває показ трудових прийомів, використання навчальної і виробничої документації.

Процес практичної підготовки відбувається на основі тісної взаємодії теорії і практики. Практичні уміння і навички формуються на основі знань, що поглиблюються, вдосконалюються. Це визначає необхідність, по-перше, координації вивчення дисциплін циклу професійної та практичної підготовки і практичної підготовки таким чином, щоб теорія випереджала практику, по-друге, високого рівня спеціальних знань фахівців ННВП та науково-педагогічних працівників (далі – НПП) Інституту, по-третє, наявність тісних між предметних зв'язків у діяльності фахівців ННВП та НПП Інституту у вивченні дисциплін циклу професійної та практичної підготовки (спеціальної технології).

Специфічною особливістю процесу практичної підготовки у ННВП Інституту є поєднання навчання студентів у спеціально організованих, у тому числі змодельованих умовах (навчальні лабораторії, полігони, і т.д.), та в умовах виробництва.

Основна мета процесу практичної підготовки у ННВП Інституту – формування в студентів основ професійної майстерності, визначає

специфіку систем здійснення цього процесу. На рівні з дидактичними засобами особливе значення має навчально-матеріальне оснащення лабораторій спеціальним обладнанням, робочі і контрольно-вимірювальні інструменти, прилади, технічна документація і т.д.

Всі ці специфічні особливості, що характеризують процес практичної підготовки у ННВП Інституту необхідно враховувати при визначенні конкретного змісту, форм, методів і засобів практичної підготовки студентів.

Організаційне та методичне забезпечення практичної підготовки у ННВП Інституту

1. Складові практичної підготовки у ННВП Інституту

Навчальний процес у лабораторіях навчально-науково-виробничого підрозділу Інституту реалізується шляхом проведення:

- **лабораторних занять.** Лабораторне заняття – форма навчального заняття, при якому студент під керівництвом науково-педагогічного працівника (далі – НПП) особисто проводить натурні або імітаційні експерименти чи досліди (з рослинами, тваринами, сільськогосподарською технікою) з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірною апаратурою, методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі.

Лабораторні заняття проводяться у спеціально обладнаних навчальних лабораторіях з використанням устаткування, пристосованого до умов навчального процесу (лабораторні макети, установки тощо) або в умовах реального професійного середовища (наприклад, дослідні поля, тваринницькі приміщення, ремонтні майстерні). Лабораторне заняття проводиться зі студентами, кількість яких не перевищує половини академічної групи. Перелік тем лабораторних занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Заміна лабораторних занять іншими видами навчальних занять, як правило, не дозволяється.

Лабораторне заняття включає проведення поточного контролю підготовленості студентів до виконання конкретної лабораторної роботи, виконання завдань теми заняття, оформлення індивідуального звіту з виконаної роботи та його захист перед викладачем.

Виконання лабораторної роботи оцінюється НПП. Підсумкова оцінка виставляється в журналі обліку виконання лабораторних робіт. Підсумкові оцінки, отримані студентом за виконання лабораторних робіт, враховуються при виставленні семестрової підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

- **практичних занять.** Практичне заняття – форма навчального заняття, при якій НПП організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Практичні заняття проводяться в аудиторіях або в навчальних лабораторіях, оснащених необхідними технічними засобами навчання.

Перелік тем практичних занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння студентами необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різної складності для розв'язування їх студентами на занятті.

Зазначені методичні засоби готуються НПП, якому доручено проведення практичних занять, за погодженням з лектором навчальної дисципліни.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Оцінки, отримані студентом за набуті знання на практичних заняттях, враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

- **індивідуальних занять.** Індивідуальне навчальне заняття проводиться з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей.

Індивідуальні навчальні заняття організовуються за окремим графіком з урахуванням індивідуального навчального плану студента і можуть охоплювати частину або повний обсяг занять з однієї або декількох навчальних дисциплін, а в окремих випадках – повний обсяг навчальних занять для конкретного освітнього ступеню.

Види індивідуальних навчальних занять, їх обсяг, форми та методи проведення, форми та методи поточного і підсумкового контролю (крім державної атестації) визначаються індивідуальним навчальним планом студента.

- **консультацій.** Консультація – форма навчального заняття, при якій студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.

Консультація може бути індивідуальною або проводитися для групи студентів, залежно від того, чи НПП консулює студентів з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань, чи з теоретичних питань навчальної дисципліни.

Обсяг часу, відведений викладачу для проведення консультацій з конкретної дисципліни, визначається навчальним планом.

- **виконання індивідуальних завдань.** Індивідуальні завдання з окремих дисциплін (розрахункові, графічні, курсові, бакалаврські, магістерські роботи тощо) видаються студентам в терміни, передбачені навчальним планом. Індивідуальні завдання виконуються студентом самостійно при консулюванні НПП, завідувача лабораторії (у якій проводяться дослідження).

Допускаються випадки виконання комплексної тематики кількома студентами.

Тематика курсових проектів (робіт) повинна відповідати завданням навчальної дисципліни і тісно пов'язуватися з практичними потребами конкретного фаху.

Керівництво курсовими проектами (роботами) здійснюється, як правило, найбільш кваліфікованими НПП.

Бакалаврські роботи (проекти), магістерські роботи виконуються на завершальному етапі навчання студентів в університеті і передбачають:

- систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних наукових, технічних, економічних виробничих й інших завдань;
- розвиток навичок самостійної роботи і оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних з темою проекту (роботи).

Студенту надається право обрати тему бакалаврської або магістерської роботи, визначену випускаючими кафедрами або запропонувати свою з обґрунтуванням доцільності її розробки.

Керівниками дипломних проектів (робіт) призначаються професори і доценти (викладачі) Інституту, висококваліфіковані спеціалісти виробництва.

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Зміст самостійної роботи студента над конкретною дисципліною визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручники, навчальні та методичні посібники, конспект лекцій викладача, практикум тощо.

Методичні матеріали для самостійної роботи студентів повинні передбачати можливість проведення студентом самоконтролю. Для самостійної роботи студенту також рекомендується відповідна наукова та фахова монографічна і періодична література.

У необхідних випадках ця робота проводиться відповідно до заздалегідь складеного графіка, що гарантує можливість індивідуального доступу студента до потрібних дидактичних засобів. Графік доводиться до відома студентів на початку поточного семестру.

При організації самостійної роботи студентів з використанням складного обладнання чи устаткування, складних систем доступу до інформації (наприклад, комп'ютерних баз даних, систем автоматизованого проектування тощо) передбачається можливість отримання необхідної консультації або допомоги науково-педагогічного працівника кафедри, або завідувача лабораторії, відповідального за супровід лабораторії.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом в процесі самостійної роботи,

виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався під час проведення навчальних занять.

- **практики студентів.** Практики (навчальні та виробничі) є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня і мають на меті набуття студентом професійних навичок та вмінь.

Базами практичного навчання студентів Інституту є навчальні, навчально-наукові, навчально-виробничі, навчально-науково-виробничі лабораторії Інституту, де проводяться лабораторні й практичні заняття, навчальні, технологічні, науково-дослідні, переддипломні та інші практики у галузях: рослинництво, тваринництво, переробка та зберігання продукції рослинництва, розведення тварин, технології ремонту, обслуговування та випробування сільськогосподарської техніки, економіка, облік, маркетинг та менеджмент в аграрній сфері виробництва тощо.

Програма практики та терміни її проведення визначаються навчальним планом.

Організація практики регламентується "Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України", затвердженим наказом Міністерства освіти України від 8 квітня 1993 року № 93 та "Положенням про практичну підготовку студентів ВП НУБіП України "Ніжинський агротехнічний інститут", затвердженим Вченою радою інституту 30.08.2018 (протокол № 1) та введеним в дію наказом директора інституту 31.08.2018 № 122. Практичне навчання може проводитись в умовах професійної діяльності під керівництвом НПП Інституту та фахівця ННВП відповідно до спеціальності студентів.

2. Організаційне забезпечення практичної підготовки у ННВП Інституту

2.1. Організаційне забезпечення лабораторних (практичних) занять:

– лабораторні (практичні) заняття з дисциплін циклу професійної і практичної підготовки проводяться у спеціально обладнаних навчальних лабораторіях, що затверджені наказами директора Інституту;

– відповідальними за організацію і проведення лабораторних (практичних) занять в Інституті є деканати факультетів, відповідні кафедри;

– відповідальними за організацію та проведення лабораторних (практичних) занять студентів факультету є декани факультетів;

– лабораторні (практичні) заняття з навчальних дисциплін проводять НПП кафедр, які забезпечують їх викладання;

– лабораторні (практичні) заняття у ННВП Інституту проводяться за наказом директора Інституту.

Деканати факультетів щодо організації і проведення лабораторних (практичних) занять у ННВП Інституту відповідають за:

- вивчення та впровадження передових вітчизняних та зарубіжних технологій у відповідній галузі виробництва;

- контроль за якісним проведенням лабораторних (практичних) занять у ННВП Інституту;

- своєчасне формування графіку проведення занять студентів факультету у ННВП Інституту та підготовку проектів наказів щодо їх проведення;

- контроль за проведенням організаційних заходів перед направленням студентів на заняття;

- організацію культурно-масових, спортивних та виховних заходів під час перебування студентів у ННВП Інституту;

- контроль за дотриманням правил проживання у гуртожитку.

НПП, які відповідають за проведення лабораторних (практичних) занять у ННВП Інституту, здійснюють такі заходи:

- удосконалення матеріально-технічної бази існуючих навчальних, навчально-наукових, навчально-виробничих та навчально-науково-виробничих лабораторій відповідно до вимог освітньо-професійної програми підготовки фахівців;

- розроблення та вдосконалення робочих навчальних програм дисциплін та науково-методичних матеріалів;

- проведення організаційних заходів перед виїздом студентів на заняття, у тому числі:

➤ інструктаж про порядок проведення занять, заходи щодо охорони праці та безпеку життєдіяльності під час перебування у ННВП Інституту;

➤ надання студентам необхідних документів (індивідуальних завдань, методичних вказівок тощо);

➤ ознайомлення студентів із системою звітності за результати проведення занять, а саме: оформлення робочого зошита, виконання індивідуального завдання тощо;

➤ проведення зі студентами попереднього обговорення змісту та результатів проведення занять;

➤ подання завідувачу кафедри письмового звіту про проведені лабораторні (практичні) заняття із зауваженнями та пропозиціями щодо їх поліпшення.

Студенти допускається до проходження лабораторних (практичних) занять, якщо:

- своєчасно отримали інструктаж з охорони праці та техніки безпеки в університеті та на робочому місці з письмовим оформленням у відповідному журналі;

- ознайомились з методичними вказівками та правилами використання обладнання і приладів, а також після проходження експрес-контролю знань;

- лабораторія обладнана аптечкою для надання першої медичної допомоги та вогнегасником;

- прилади та матеріали для проведення лабораторних (практичних) занять справні та готові до використання.

Під час проходження лабораторних (практичних) занять студенти

(слухачі) зобов'язані:

- прибути до бази практичної підготовки до початку проведення занять;
 - мати відповідний спецодяг для проходження лабораторних (практичних) занять у ННВП Інституту;
 - у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою занять;
 - знати і суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії під час проходження занять;
 - суворо дотримуватись правил проживання у гуртожитку;
 - оформити робочий зошит та затвердити його у НПП, що відповідає за проведення занять;
 - нести відповідальність за результати виконаної лабораторної роботи.
- Студенти несуть відповідальність за порушення правил охорони праці та техніки безпеки під час перебування на базі проведення занять.

2.2. Організаційне забезпечення практик студентів:

- відповідальними за організацію і проведення практик студентів в Інституті є деканати факультетів, відповідні кафедри;
- відповідальними за проведення практик студентів на факультеті) є декани факультетів;
- керівництво проведення практик студентів на базах практик здійснюють відповідальні НПП від кафедр та від бази практики фахівців ННВП Інституту.

Деканати факультетів щодо проведення практик студентів здійснюють такі організаційні заходи:

- вивчення передового досвіду та пошук провідних установ, підприємств, організації будь-якої форми власності в Україні та зарубіжжя з метою якісного проведення практик студентів відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів факультетів;
- надання допомоги керівництву ННВП щодо створення необхідних умов для якісного проведення практик студентів;
- контроль за здійсненням практик студентів у ННВП, виконання завдань практики і результатів виконаних лабораторних (практичних) занять;
- контроль своєчасності укладанням договорів щодо проходження практики студентами факультетів з базами практик, ведення обліку договорів з базами практик та надання допомоги в їх укладанні;
- своєчасне підготовка проекту наказу щодо проведення практики студентів;
- оформлення та надання студентам направлення на навчальну (виробничу) практику і здійснення перевірки своєчасності оформлення прибуття до пункту призначення;
- контроль за проведенням організаційних заходів перед направленням

студентів на практику та своєчасним захистом результатів практики на кафедрах;

- здійснення контролю за дотриманням правил проживання у гуртожитку та перебування на базах практики.

Організаційні заходи НПП, які відповідають за проведення практик студентів:

• **НПП зобов'язані:**

- розробляти та вдосконалювати програми практики, навчально-методичне забезпечення та звітні документи;

- проводити організаційні заходи перед направленням студентів на практику, в тому числі:

➤ інструктаж про порядок проходження практики та заходи щодо охорони праці та безпеки життєдіяльності під час перебування у ННВП Інституту;

➤ надання студентам-практикантам необхідних документів (направлень, програм, щоденників, календарних планів, індивідуальних завдань, методичних рекомендацій тощо), перелік яких установлюється в наскрізних програмах;

➤ ознайомлення студентів із системою звітності за результати практики, а саме: подання письмового звіту, виконання кваліфікаційної роботи, оформлення виконаного індивідуального завдання тощо;

➤ проведення зі студентами попереднього обговорення змісту та результатів практики тощо;

- здійснювати контроль за проходженням практики студентами (слухачами) на базі практики;

- надавати завідувачу кафедри письмовий звіт про проходження практики із зауваженнями та пропозиціями щодо її поліпшення.

- своєчасно подати звіт про проходження практики студентів деканату факультету.

НПП мають право:

- перевіряти рівень підготовленості студента до виконання конкретних завдань під час проходження практики;

- здійснювати контроль щодо забезпечення належних умов навчання і побуту студентів та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці та техніки безпеки;

- вимагати від студентів виконання правил внутрішнього розпорядку та контролювати виконання цих правил;

- вживати заходи щодо порушення студентами правил внутрішнього розпорядку, правил техніки безпеки і охорони праці, невиконання студентами програми практики;

- вести або організовувати ведення журналу проведення практики студентів;

- у складі комісії проводити підсумкову атестацію за результатами практики студентів;

Студенти Інституту які проходять практику, зобов'язані:

- до початку практики одержати від керівника інструктаж про порядок проходження практики, правил техніки безпеки і консультації щодо оформлення усіх необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників;
- вивчити і суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки та виробничої санітарії;
- нести відповідальність за виконання завдань практики;
- перебувати на робочих місцях під час проходження практики у спеціальному одязі, передбаченому для виконання певного виду робіт;
- - своєчасно подати необхідні звітні документи та захистити звіт за результатами практики.

3. Методичне забезпечення практичної підготовки

3.1. Проведення усіх видів практичної підготовки здійснюється згідно з наказами директора Інституту. Наказ на проведення формується деканатом факультету за поданням кафедри, відповідальної за її проведення.

3.2. Методичним забезпеченням практик студентів Інституту є:

- "Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України", затверджене наказом Міністерства освіти України від 20.12.1994 р. № 351;
- "Положення про практичну підготовку студентів ВП НУБіП України "Ніжинський агротехнічний інститут", затверджене Вченою радою інституту 30.08.2018 (протокол № 1) та введене в дію наказом директора інституту 31.08.2018 № 122;
- робочі програми практик студентів, у тому числі наскрізні;
- паспорт бази практичної підготовки;
- щоденник проходження практики студентом;
- наказ директора Інституту про направлення на практику.

3.3. Методичним забезпеченням лабораторних (практичних) занять є:

- "Положення про організацію освітнього процесу У ВП НУБіП України "Ніжинський агротехнічний інститут", затверджене Вченою радою Інституту 27.12.2018 (протокол №5) та введене в дію наказом директора інституту 28.12.2018 № 213;
- робочі навчальні плани;
- робочі програми дисциплін;
- підручники і навчальні посібники;
- інструктивно-методичні матеріали до виконання лабораторних та практичних занять;
- індивідуальні завдання для самостійної роботи студентів з навчальних дисциплін;
- Положення про практичне навчання студентів ВП НУБіП України

"Ніжинський агротехнічний інститут".

1.3.4. Відповідальність за наявність методичного забезпечення практичної підготовки та його якість несуть відповідні кафедри і деканати факультетів.

1.3.5 Перед початком нового навчального року об'єкти практичної підготовки перевіряє та приймає комісія, створена наказом директора Інституту.

4. Правила внутрішнього розпорядку на об'єктах практичної підготовки у ННВП Інституту

Правила внутрішнього розпорядку мають на меті забезпечення чіткої організації праці, належних безпечних умов навчання, підвищення продуктивності та ефективності, раціональне використання робочого часу.

На першому занятті в лабораторії або виробничому об'єкті ННВП Інституту студенти детально вивчають на робочих місцях правила внутрішнього розпорядку та інструкції з техніки безпеки і безпеки життєдіяльності, які вони повинні суворо виконувати протягом практичної підготовки у ННВП. Після завершення інструктажу студент ставить свій підпис у журналі реєстрації інструктажів з охорони праці і безпеки життєдіяльності.

До занять допускаються студенти, які ознайомлені з правилами внутрішнього розпорядку на об'єктах практичної підготовки, засвоїли правила з охорони праці і безпеки життєдіяльності, пройшли інструктаж з відповідною відміткою про це в спеціальному журналі.

Під час перебування на виробничих об'єктах ННВП Інституту студенти повинні знати і суворо дотримуватись заходів з охорони праці та безпеки життєдіяльності а також виробничого розпорядку, який існує на об'єктах сільськогосподарського виробництва.

Без спеціального одягу студенти не допускаються до проходження занять.

Лабораторні (практичні) заняття проходять за розкладом навчальних занять. Відпрацювання пропущених лабораторних (практичних) занять здійснюється за графіком, що узгоджений з деканатом факультету.

При підготовці до заняття студент зобов'язаний ознайомитись з теоретичним матеріалом зазначеної роботи.

Робоча програма проведення занять або програма практики узгоджується з головним спеціалістом галузі, у якій здійснюються заплановані заняття.